Megnyílt a Kincskereső...

Tavaly a gyermekfolyóirat szorgos kis olvasói egyéni pályamunkájukkal, sikeres szereplésükkel vívták ki részvételi jogukat *a Kincskereső nyári táborába, idén a Kincskereső-klubok kaptak meghívást.* A Magyar Úttörők Szövetsége Országos Elnökségének és a Kincskereső szerkesztőségének országos tábora *tegnap, kedden este nyitotta kapuit.*

Lassan hagyománnyá válik, hogy az irodalomkedvelő és -művelő általános iskolások Szegeden, a *KISZ-iskolán* találkozhatnak, ismerkedhetnek. *A 21 klubot, több mint 100 gyereket, valamint a vendégeket dr. Grezsa Ferenc,* a gyermekfolyóirat főszerkesztője köszöntötte a megnyitón. A sorrendben kilencedik Kincskereső-tábor vezetője, *Szabó Ágnes,* ismertette a június 27-ig tartó találkozó programját. Közülük a leglényegesebb, hogy — mint eddig is — *a klubosok bemutató foglalkozásokat tartanak egymásnak.* A tábor vezetősége köztük a folyóirat munkatársai, figyelembe vették az eddigi legsikerültebb programokat: író-olvasó találkozókat, múzeumlátogatásokat, városnéző sétákat. Így idén is vendége lesz a tábornak *Annus József* író, *dr. Trogmayer Ottó,* a múzeum igazgatója, *dr. Ilia Mihály* irodalomtörténész.

Az estéket, a szabad idő perceit, vetélkedők, diszkók, táncházak színesítik.

Meghosszabbították

Öntözőgépek kedvezményesen

A korábbi kormánydöntés értelmében az öntözőberendezések vásárlására a mezőgazdasági üzemek kedvezményt kaptak. Az akció sikeres volt; a gazdaságok 86 millió forint értékben vásároltak kedvezményesen öntözőberendezéseket. A csapadékos időjárás ellenére az öntözés —, ahol arra lehetőségek adottak — fontos agrotechnikai eleme marad a mezőgazdasági termelésnek. Ezért a MÉM kezdeményezésére az öntözőgép-vásárlási kedvezmény idejét a kormány egy hónappal — június 30. helyett július 31-ig — meghosszabbította. (MTI)

Rosszindulatú betegségről — indulatok nélkül

8. Bűnös ételek, szenvedélyek

„...a rák megelőzésének legjobb módja az általános, teljes egészség gondos megőrzése."

(Szent-Györgyi Albert)

Az Országos Onkológiai Intézet adatai szerint hazánkban évente több mint 300-an halnak meg nyelőcsőrákban, végbélrákban csaknem 1500-an, vastagbélrákban 2 ezren, gyomorrákban pedig 4 ezernél többen. Az adatok önmagukban is elszomorítók, de ami mögöttük van, az még inkább az, s fölveti az egyéni felelősség kérdését is. Az Országos Sebészeti Intézet statisztikájából ugyanis kiderül, hogy évente csupán 1400 beteget operálnak gyomorrákkal, 52-t nyelőcsőrákkal, 179-et végbélrákkal és 664-et vastagbélrákkal. Mivel a gyógyítás alapja ma a sebészi beavatkozás, nem indokolatlan a föltételezés: a fekvőbeteg-intézetek által kezelt és bejelentett esetek száma csupán csak töredéke az elhaltaknak. Sokan egyszerűen nem is kerültek orvos szeme elé. Mindezt dr. Karácsonyi Sándortól, a SZOTE I. számú Sebészeti Klinikájának professzorától tudtam meg, aki egyben tájékoztatott a tápcsatorna rosszindulatú daganatairól.

A tapasztalatok szerint hazánkban lassan emelkedik a nyelőcsőrákos megbetegedések száma, szembetűnően többen szenvednek vastag- és végbélrákban, ugyanakkor valamivel kevesebb, de még mindig sok gyomorrák fordul elő.

Tudnunk kell: jelenleg a kezelés legtöbb eredményt ígérő módja a műtét. De tisztában kell lennünk azzal is, hogy a magára hagyott beteg sorsa eleve megvan pecsételve... A beteg operáció utáni állapotát is rengeteg tényező befolyásolja: általános állapota, neme, kora mellett a daganat nagysága, elhelyezkedése a szerven belül, szöveti és szerkezeti típusa stb. A nyelőcső- és a gyomorműtét után — ha a betegség nem volt előrehaladott állapotú — van remény az ötéves túlélésre, korai stádiumban ez 20—30 százalék között van. Ha ugyanezeknél a szerveknél idejében fölfedezik az úgynevezett rák előtti állapotokat (nyelőcső-, nyálkahártyagyulladás, gyulladásos nyelőcsőszűkület, gyomornyálka-gyulladás, gyomorfekély, a nyelőcső és a gyomor jóindulatú daganatai), és akkor végeznek műtétet a betegen, a túlélés csaknem 100 százalékos.

Az adatok önmagukért beszélnek: az általános társadalmi tudat a rákmegelőző állapotok felismerésére kell, hogy koncentrálódjék. Az egészségügyi szolgálat is a rábízott emberek rendszeres, bizalmon alapuló kapcsolatától, az időről időre elvégzett ellenőrzéstől, a sóha nem lankadó fölvilágosító munkától várható csak szembetűnő eredmény.

A legtöbb amit mi tehetünk magunkért: a legkisebb gyanús jel észlelésekor menjünk orvoshoz. A még jóindulatú betegségek kezeltetésével szeretteinket is megkíméljük a későbbi esetleges fájdalmaktól... Itt említeném meg az együttélő családtagok egymás iránti felelősségét is: föl kell figyelniük arra, ha közülük valakinek hirtelen megváltoztak életmódbeli szokásai. Ha például észrevehetően — ösztönösen — kerül bizonyos nehezebben nyelhető ételeket, megváltozott nyelési ritmusa, étkezés után gyomortáji kellemetlen érzésekre panaszkodik, enyhe, később megszűnő hányingere van. Figyelmeztető jel az indokolatlan étvágytalanság, a nem várt súlyveszteség. Nincs ok a félelemre, ha valaki a bélműködés zavarait, puffadást, a napi bélműködés ritmusának megváltozását észleli magán, hisz ezek a tünetek vagy csak átmenetiek, vagy hozzásegítenek ahhoz, hogy a rák megelőző állapotokat idejében földerítsék, és meggyógyítsák az orvosok. A vastagbélrák — amint azt dr. Baradnay főorvos elmondta a vele folytatott beszélgetés alkalmával — az esetek 90 százalékában vérzéssel járó, jóindulatú polipból indul ki. Műtéttel ez is sikeresen gyógyítható.

Karácsonyi professzor arra hívta föl a figyelmet, hogy az epeútrákok gyakrabban fordulnak elő a köves epeutakon. A teendő tehát nem halogatható, hanem azonnali — kockázatmentes — operáció, még akkor is, ha nincsenek panaszai a betegnek.

Következzenek most a tanácsok, mit tegyünk, mit együnk, hogy lehetőleg közelünkbe se férkőzzenek ezek a betegségek?

Hogy a környezet és az életmód, a táplálkozási szokások szerepet játszanak a tápcsatorna megbetegedéseiben, az tény. A Magyar Gasztroenterológiai Társaság éppen ebben a témában rendezett vándorgyűlést májusban. Itt elemezték a szakemberek, hogy — a külső természeti tényezőkön kívül — miként befolyásolják a betegségek kialakulását táplálkozási szokásaink, az élvezeti cikkek fogyasztása. Kutatók vizsgálják például, hogy a túlságosan fűszerezett étkezés, a szervezet anyagcseréjét megzavaró, magas kalóriájú ételek mifélé károkat okoznak szervezetünkben. Amerikai szaklapok számolnak be a világszerte elterjedt élvezeti szerek — köztük a kávé — túlzott fogyasztása és megbetegítő hatása közötti összefüggésről.

Az alkohol és a dohányzás káros hatásáról már számtalanszor szóltunk ebben a sorozatban is. Az alkohol közrejátszhat a máj és a hasnyálmirigy krónikus gyulladásaiban és egyéb betegségeiben is, káros elváltozást válthat ki a nyelőcsőben, krónikus gyomorhurutot idézhet elő, amelyek szintén rákmegelőző állapotnak tekinthetők. Szándékosan, elrettentésül idézem szó szerint Karácsonyi professzor intelmeit: „Aki korán reggel pálinkával kezdi a napot vagy éhgyomorra rendszeresen rumot iszik, megpecsételte a sorsát: gyomorhurut, fekély, rák... De aki naponta megiszik csak 50 gramm, 96 százalékos alkoholnak megfelelő italt, például két és fél üveg sört, fél liter jó minőségű bort, 1—1 és fél deci pálinkát, az számolhat olyan máj-, hasnyálmirigy- és gyomorbetegségekkel, amelyek később rosszindulatú daganathoz vezetnek."

Eddig nem esett szó a tüdőrákról, itt említjük hát meg a dohányzásnak erre a szervre gyakorolt, könnyen végzetessé váló hatását. Talán elnyomja a cigarettát az is, aki most újságolvasás közben eregeti a füstöt, ha meglátja egy amerikai tanulmány adatait. A népességből „kiemeltek" 6071 — 45 évnél idősebb — férfit, hogy vizsgálatnak vessék alá őket. Közülük 805-ön tüdőrákot fedeztek föl, és közülük egy sem akadt, aki ne dohányzott volna.

Végezetül tehát az orvosi tanácsok miként áldozhatunk az egészséges életmódnak: ésszerű étkezéssel, az-az kerüljük a túl forró és túl hideg táplálékokat, de az erősen fűszerezettet, sőt a hazai gyomornak szokatlan ízesítésűeket is! Étrendünk se túl kicsi, se túlságosan nagy kalóriájú ennivalót ne tartalmazzon, iktassunk be minél több nagy rosttartalmú táplálékot. Igen egészséges a búzakorpa, a zabpehely. Módjával fogyaszthatunk élvezeti szereket, de leghelyesebb, ha a cigarettázásról egyszer s mindenkorra leszokunk!

Chikán Ágnes

(Folytatjuk.)

A folklór híd...

— A napokban Szegeden járt Kricskovics Antal, a Fáklya nemzetiségi néptáncegyüttes művészeti vezetője és koreográfusa, akinek három évtizedes tevékenységét idén SZOT-díjjal jutalmazták. Munkájáról, terveiről kérdeztük. Hogyan került kapcsolatba a néptánccal?

— Mondhatom, a véremben van. Gara az én szülőfalum, az ott élő bunyevácoktól szinte az anyatejjel szívtam magamba a táncot. Nem volt olyan szombat, vasárnap, amikor elő ne került volna a tambura, az asszonyok énekeltek, a vége mindig tánc volt. A gyerekek pedig ott nyüzsögtek körülöttük, észre sem vették, máris megtanulták. Alkalom mindig van a táncra: búcsúk, bálok, lakodalmak. Később Budapesten és környékén, Pomázon, Szentendrén megtanultam a szerb táncokat. 1954-től rengeteget jártuk az országot a megboldogult Vujicsics Tihamérral: ő a zenét gyűjtötte, én a táncokat. Elkezdtük a Bácskában, a bunyevác, sokác falvakban. Legmelegebb fészkem mégis Deszk lett, szeretek visszajárni a délkeleti határvidékre: Battonyára, Magyarcsanádra.

— A Fáklya idén ünnepli negyedszázados jubileumát.

— 1959-ben alakult, akkor Délszláv Központi Táncegyüttes néven. Később a négy magyarországi nemzetiség közös folklórcsoportja lett, a Fáklya szimbolikus nevet a hetvenes évek elején kapta. A hatvanas években a környező demokratikus országokba kezdtünk járogatni: Jugoszláviába, Csehszlovákiába, az NDK-ba. Később Európa, Ázsia, Észak-Afrika egyre több országába, nemzetiségi és magyar anyaggal egyaránt meghívtak nemzetközi fesztiválokra. Tavaly, 24 év után először, Romániába is eljutottunk.

— Önálló koreográfiai művei hogyan függenek össze az eredeti népi anyaggal?

— A huszadik század legtöbb nagy művésze a népi kultúra gyökereiből táplálkozva jutott a művészi magaslatokra. Csak a magam területéről: Kilian a szlovák, Béjart a balkáni és délszláv táncokat keveri, fűzi, itatja át a maga egyéniségével, tölti meg saját gondolatiságával. Persze ismerni kell a klasszikus technikai rendszert, millió figurájával, kombinációjával. Én is ezekből a gyökerekből táplálkozom: a hazai és a jugoszláviai folklórból, görög, török, közel-keleti gyűjtőútjaim eredményéből. Három évig éltem Jugoszláviában. Zágrábban, a Horvát Állami Népiegyüttes táncosa és koreográfusa voltam. A hatvanas években kezdtem, akkor még mozaikszerűen egymás mellé rakva földolgozni az összegyűjtött értéket. Egyik legelső művem a Skopje '63, tisztelet a nagy skopjei földrengés áldozatainak. Ez egy húszperces drámai mű, 64-ben Skopjében is bemutattuk, nemzetközi nagydíjat nyertünk vele. Évtizedeken át minden bevételét a város építésére fordították. Kilencen voltak a címe a rigómezei csatához kapcsolódó darabomnak. Azt mondja el a tánc eszközeivel, hogy egy anyának kilenc fia volt, és mind odaveszett a török elleni küzdelemben. Euripidész drámáit, az Elektrát az Iphigénia Auliszbant és a Médeát teremtettem újjá a tánc nyelvén. Magyarországi ihletésű a Sokác lakodalmas, a Szerb szvitek és a Ruzsicsáló. Ez utóbbi szerb húsvéti népszokás, a temetőben.

— Minek tulajdonítja a folklór nagy nemzetközi népszerűségét?

— A folklór híd a népek között. Ehhez nem kell beszélni, a zene, a tánc nyelvét mindenki megérti. A mi küldetésünk, hogy ezt a hidat tovább építsük, erősítsük.

— Mennyire él eredetiben a nemzetiségi néptánc?

— Él. A napokban voltam Garán, az ottani hagyományőrző csoportot készítettem föl a zágrábi nemzetközi néptáncfesztiválra. Most Deszkre jöttem, a deszkiek Belgrádba készülnek. Van egy mag, néhány ember, egy zenekar, s köréjük szerveződnek a fiatalok. A Bácskában régen volt bunyevác bál. Ma ilyen már nincs, német, délszláv, magyar fiatalok együtt járnak a diszkóba, de ha valahol levágnak egy birkát, ma is előkerül a tambura. Deszken tán ennél is szervezettebb, erősebb a hagyományok őrzése.

— Megmarad-e, megmaradhat-e élőnek a népi kultúra?

— Megmaradhat, de tenni kell érte. Vannak Nyugat-Európában olyan országok, ahol már teljesen eltűnt. Az asszimiláció természetes dolog, nem lehet megakadályozni. De egy-egy népcsoport a kultúrján, nyelvén, dalain, táncain keresztül tartja magát annak, ami: ezt mesterségesen akadályozni sem szabad.

— Tervei?

— A Fáklya negyedszázados jubileumát szépen szeretnénk megünnepelni. Segíteni igyekszem azokat a közösségeket, amelyek a nemzetiségi falvakban ápolják a néptánchagyományokat. Évente hatvan előadást tartunk Magyarországon az együttesemmel, két-három hétre külföldre is elutazunk. Szeretnénk újabb koreográfiákat alkotni — legközelebb a felszabadulás 40. évfordulójának tiszteletére készítek önálló darabot.

Tanács István

Művelődés, oktatás, ismeretterjesztés

Tanácsülés Üllésen

Ülést tartott Üllés nagyközség közös tanácsa tegnap, kedden délután. A Déryné művelődési házban *Nyáriné Tajti Anna* tanácselnök elnökölt a testület megbeszélésén. Ezen beszámoló hangzott el az ügyrendi bizottság, az általános művelődési központ tevékenységéről, továbbá az egészség- és munkaügyi jogszabályok betartásáról, ellenőrzéséről. Az előterjesztések után *interpellációk* hangzottak el.

Szóltak a lejárt határidejű határozatok végrehajtásáról. Megállapították: az adózók ellenőrzését az előre megjelölt ütem szerint végezték. Tárgyalt a végrehajtó bizottság *a napközi otthonos óvodák* helyzetéről is, s megállapították, hogy szükséges a bővítés.

Az ügyrendi bizottság tevékenységéről szólva meghatározták annak feladatát. Eszerint — többek között — *kötelessége a bizottságnak vizsgálni a tanácstagok megbízatásának törvényességét, ellenőrizni a működési szabályzatot, annak hatékonyságát.* El kell látniuk a hatósági munka felügyeletével kapcsolatos bizottsági feladatokat, közre kell működniük a tanácsrendeletek előkészítésében is.

Az általános *művelődési központ* tevékenységéről elhangzott, hogy néhány tárgyi feltétel jelentősen javult. A házasságkötési terem létrehozása sokat jelentett. Szóltak a társadalmi segítségről is. Köztük *megköszönték a Haladás Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, a paprikaföldolgozó telep és a takarékszövetkezet anyagi segítségét.*

Feladatul tűzték ki *az óvodás korúak* nevelésének, oktatásának javítását, a fiatalok művelődési igényeinek jobb kielégítését, a felnőttoktatás és az ismeretterjesztés fejlesztését.

Hársfavirágok

Gyűjtik a rekedtség, a köhögés magyar „teafüvét", a hársfavirágot Bács-Kiskun megyében. Az idén a szokottnál később illatoznak a Duna—Tisza-közi hársfaligetek, út menti hársfák, de a hűvös idő miatt várhatóan hosszan tartó lesz virágzásuk. Az alkalmi szedők valósággal megszállták a hársfákat. Az idén mintegy tíz tonna virágot vesznek át a gyűjtőktől.

Új Duna-ág

Új mederbe terelték kedden, tegnap Győrnél a Mosoni-Dunát. Az esemény egy éve tartó, 125 millió forintos vízügyi beruházás befejező állomása. A folyó Győr fölötti szakaszán hajtották végre a nagyarányú beavatkozást, amelynek során több tízezer köbméter földet mozgattak meg. Az új folyóág hossza 2 kilométer. A meder szélessége 90 méter, a vízmélység 3 méter. Az új folyóághoz megfelelő ártér, és erős gátak tartoznak. Kiépítésével kiiktatták egy kanyargós, 5 kilométer hosszú régi folyószakaszt, amelyet a későbbiek során üdülőterületnek, horgászvíznek, szabad strandnak alakítanak ki. A nagyszabású vízügyi munkával megteremtették Győr északi területeinek ár- és belvízvédelmi biztonságát.

Az új Duna-ágba már hetekkel ezelőtt megkezdték a víz beeresztését. Kedden nagy teljesítményű úszókotró segítségével megnyitották az eddig elzárt alsó torkolatot is, s ezzel a folyót új mederbe terelték.

A későbbiekben Győrnél további folyószakaszokat rendeznek. Egyebek között áthelyezik a Rábca folyó torkolati szakaszát, amivel tovább növelik az ár- és belvízbiztonságot, s újabb vízparti pihenő- és üdülőterületek kialakítására teremtenek lehetőséget.

Termálkút

Új kút ontja a csaknem 70 fokos gyógyhatású vizet a Sághegy lábánál levő mesteri termálfürdőben. A mintegy húszmillió forintos költséggel fúrt kút vizét hideggel keverve engedik a medencébe. Elkészültével hosszú időre megoldódott a mesteri fürdő biztonságos vízellátása.